

Александров Юрій Васильович

доцент кафедри соціології та психології Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ Я-КОНЦЕПЦІЇ ПАТРУЛЬНИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Успішна професійна діяльність поліцейського в сучасній Україні вимагає від поліцейського високого професіоналізму, досконального знання своїх функцій та нормативних актів і Законів України, а також високого рівня сформованості навичок комунікації та необхідності формування інших особистісних властивостей. Для цього потрібна професіоналізація працівника Національної поліції України, яка уявляє собою цілісний безперервний процес становлення особистості фахівця. Професіоналізація починається з моменту вибору майбутньої професії. Одна з важливих складових професіоналізації поліцейських є формування сприятливої для ефективної професіональної діяльності Я-концепції.

«Я-концепція» - це узагальнене уявлення про самого себе, система установок відносно власної особистості, або (як вважають психологи А. Капська, І. Кон, Б. Паригін та інші) «теорія самого себе» [1, с. 200]. Це концепція людини про те, яка вона є.

Я-концепція — динамічна система уявлень людини про саму себе, що включає усвідомлення своїх фізичних, інтелектуальних природних властивостей, самооцінку, суб'єктивне сприйняття, що характеризує вплив на власну особистість зовнішніх факторів. Вона формується під впливом досвіду кожного індивіда.

«Я-концепція» – відносно стійка, в більшій чи меншій мірі усвідомлена система уявлень індивіда про самого себе, яка переживається ним як неповторна, на основі якої він будує свою взаємодію з іншими людьми і ставиться до себе [2, с.373].

Питання Я – концепції тісно пов'язане з поняттям «самосвідомість». Самосвідомість - це особлива форма свідомості. Вона відображає рівень розвитку свідомості та її спрямованість. Якщо свідомість орієнтована на весь об'єктивний світ, то самосвідомість на частину, найважливішу для людини - внутрішній світ. Не випадково «Я-концепцію» дуже часто називають самосвідомістю [3, с. 89].

Р. Бернс зазначає, що Я-концепція може бути позитивною та негативною. Людина з позитивними уявленнями про себе приймає та поважає себе, відчуває власну цінність, у той час як негативна Я-концепція провокує відчуття неповноцінності, негативне ставлення до себе та неприйняття [4, с. 84].

Проведені дослідження були присвячені виявленню особливостей Я-концепції поліцейських які мали стаж роботи в правоохоронних органах, та поліцейських, які такого стажу зовсім не мали (молодих поліцейських), тобто до роботи в поліції вони працювали на штатських посадах не в правоохоронній системі.

В результаті дослідження було встановлено, що поліцейські з досвідом роботи в правоохоронних органах мають більш адекватну самооцінку, тоді як у поліцейських без досвіду роботи частіше зустрічається завищена самооцінка. Це можна пояснити тим, що перші мали змогу оцінити себе і свої дії в різноманітних

професійних ситуаціях, розуміють складність виконуваних функцій а отже, і можуть скласти адекватну професійну самооцінку.

Поліцейські без досвіду роботи вважають себе більш добросовісними, відкритими, незалежними, діяльними, чуйними, енергійними, справедливими, дружніми, товариськими та чесними чим міліціонери старої формації.

Поліцейські з досвідом роботи все ж вважають себе більш чесними, добросовісними та більш справедливими, чим їхні колеги старої формації. Однак є сумніви в достовірності їх відповідей. Ми вважаємо що за такий короткий час не можливо так швидко змінитися і стати більш добросовісним, чесним, порядним. Ми можемо говорити, що в своїх відповідях вони, скоріш за все, уявляють себе саме такими.

Відрізняються погляди в обох групах на поняття «професіонал». Молоді поліцейські без досвіду роботи вважають, що професіонал – це більш діяльна, рішуча та енергійна людина, чим вони. Професіонал в їхній уяві – справедливий, чуйний, чесний та незворушливий працівник.

Професійна Я-концепція молодих поліцейських ще не сформована, вона формується в першу чергу під впливом очікувань суспільства від працівника нової поліції (рівність всіх перед законом, вимогливість та незворушність, рішучість та інш.). В їх уяві ідеальний поліцейський – це професіонал, який поважає громадян, не виявляє відносно їх диктаторських проявів, не вважає себе вищим за простого громадянина тому, що він є представником влади, тощо. І себе і поліцейського професіонала вони бачать як носіїв лідерських якостей. Вони хочуть бути незалежними при прийнятті рішень, діяти тільки згідно вимог закону, не залежати від зовнішнього тиску на них, бути свободними від різних маніпуляцій. Вони бажають бути більш делікатними, наслідувати правила «хорошого тону», бути більш альтруїстичними, ніж міліціонери старої формації, більш схильними до кооперації, поводитися так, щоб виправдати очікування оточуючих громадян, заслужити їх повагу та визнання.

На їх думку, вони повинні більше приділяти увагу суспільній користі, безкорисливій допомозі, виявляти співчуття, симпатію, турботу до людей, тощо.

Враховуючи величезне значення Я-концепції у житті людини, з метою удосконалення роботи працівників Національної поліції України, вважаємо доцільним глибше досліджувати це явище, різні його аспекти, особливості формування у працівників правоохоронних органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Семенова А.В., Гурін Р.С., Осипова Т.Ю. Вашенко А.М. : навчальний посібник ; за ред. А.В. Семенової. 2-ге вид., випр. і доп., Київ : Знання, 2007. 341 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376с.
3. Маклахов А. Г. Общая психология : учебник для вузов. СПб. : Питер, 2007. 583с.
4. Орлова Г.В. Виховання Я-концепції особистості в західній психології. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. праць. 2016. Вип. 20, книга 2. С. 79-86.